

Sak 12

Vedlegg 8

STRATEGISK HANDLINGSPLAN FOR NORSK LOGOPEDFORBUND 2025-2028

**NORSK
LOGOPEDFORBUND**

INNHold:

SENTRALSTYRETS OPPDRAG, VISJON OG MÅL

UTFORDRINGSBILDET

MÅL OG TILTAK FOR PERIODEN 2025-2028

SENTRALSTYRETS OPPDRAG

Norsk logopedforbunds formål er å ivareta logopedenes lønns- og arbeidsvilkår, samt å samordne og fremme medlemmenes faglige interesser. Forbundet skal gjennom informasjonsarbeid øke kunnskapen om og interessen for logopedi i samfunnet.

Norsk logopedforbund skal bidra til høy faglig kvalitet i logopedutdanningen og arbeide for et styrket og tilgjengelig logopedtilbud. Sentralstyret har ansvar for å følge forbundets vedtekter og strategiplan, og skal arbeide målrettet for å oppfylle forbundets formål.

VISJON

Norsk logopedforbund skal ivareta logopedenes interesser, utvikle faget og bidra til økt forståelse for logopediens betydning i samfunnet.

VÅRE MÅL

- Jobbe for likeverdig tilgang til logopediske tjenester.
- Sørge for at kun kvalifiserte logopeder arbeider med logopedfaglige oppgaver.
- Etablere egne stillingskoder for logopeder for å kunne følge og påvirke lønnsutviklingen.
- Jobbe for lik lønn for likt arbeid uavhengig av hvor man er ansatt.
- Etablere forhandlingsrett overfor politiske myndigheter i spørsmål som gjelder fag og rammevilkår.

- Arbeide for høy faglig kvalitet i logopedutdanningene og god tilgang til praksisplasser.
- Videreføre og styrke yrkesetiske retningslinjer for logopeder.
- Øke befolkningens kunnskap om logopedi og logopeders viktige samfunnsrolle.

UTFORDRINGSBILDET

Helse- og omsorgsdepartementet har gjennom Tildelingsbrevet for 2025 (TB2025-36) bedt Helsedirektoratet om å kartlegge logopedtjenestene i kommunen, spesialisthelsetjenesten og gjennom næringsdrivende logopeder. Norsk logopedforbund antar at denne rapporten vil underbygge de utfordringene vi har skissert i den strategiske planen. Rapporten skal oversendes Helsedirektoratet i midten av juni 2025.

Logoped som skal-tjeneste i kommunen

Gjennom *Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering 2017-2019*, nevnes logoped som en av de yrkesgruppene det er størst mangel på. I Norsk hjerneslagregisters årsrapport for 2020 sier bare seks prosent at de har fått behandling hos logoped de første tre måneder etter utskrivning fra sykehus. I *Nasjonal faglig retningslinje for hjerneslag* (oppdatert 10. april 2025) vises det til at slagrammede med afasi bør få intensiv språktrening i akutfasen. *Afasiforbundets undersøkelse fra 2022* viser imidlertid at 59 % av norske kommuner ikke har offentlig ansatt logoped til voksne.

I de kommunene der det ikke finnes en offentlig logopedtjeneste, er ansvaret lagt på næringsdrivende logopeder med refusjonsavtale med Helfo. Mange mindre kommuner har ikke næringsdrivende logopeder, de næringsdrivende logopedene dekker ikke alle brukergrupper eller de har ikke kapasitet til å ta imot alle. Mange får ikke prøvd sin rett til spesialundervisning, kommunene har ikke oversikt over hvor mange som trenger logopediske tjenester og ingen har det formelle ansvaret for logopediske tjenester.

Når logopedtjenester ikke er lovpålagt, stilles det heller ingen krav om å sette inn vikar ved fravær. Dette fører til økt arbeidsbelastning for mange logopeder. Samtidig risikerer pasienter å ikke bli henvist til logoped eller få tilgang på nødvendige logopediske tjenester. Dette kan innebære brudd på pasientenes rett til nødvendig helsehjelp, og kan få alvorlige konsekvenser for både pasientsikkerheten, livskvaliteten til den enkelte og deres familie eller nettverk.

NLF mener at logoped må regnes som kjernekompetanse i kommunen og bli en lovpålagt tjeneste. Logopeder bidrar til å gjøre hverdagslivet mulig. Stillingsprosjenter må gjenspeile befolkningsgrunnlaget i hver kommune, sånn at kvaliteten på tjenesten sikres.

Autorisering av logopeder

NLF søkte i 2004, 2006, 2012 og 2016 om å få logopeder innlemmet i Lov om helsepersonell, slik at logopeder i Norge blir autoriserte på samme måte som logopeder i de fleste europeiske land.

En autorisasjon ville gitt logopeder en beskyttet tittel, slik at det kun er personer med godkjent logopedutdanning som får jobbe med logopedfaglige områder. I dag er situasjonen den at ikke alle arbeidsgivere (kommuner/helseforetak) kjenner til innholdet i en logopeds kompetanse. De ansetter derfor ikke nødvendigvis logopeder i sammenhenger der logopedisk ekspertise kan være avgjørende for et godt behandlingsresultat. De vet heller ikke alltid hvilke krav de skal stille til logopedisk kompetanse. En autorisasjon av logopeder vil være svært viktig for å avklare disse forholdene og sikre kompetansen.

En stor andel av pasientene våre får svelgevansker etter hjerneslag, eller som følge av andre nevrologiske lidelser. Det er logopeder som jobber med dette. Uten kyndig hjelp kan svelgevansker medføre lungebetennelse og i verste fall en tidlig død. Dette medfører store menneskelige og økonomiske tap. Det er svært viktig å sikre kvalifikasjonene til dem som arbeider med dette, og å ha muligheter til å stoppe dem som ikke driver en forsvarlig praksis.

En autorisasjon ville gitt pasientene en reell klagerett, og sørget for at man hadde sanksjonsmuligheter hvis tjenesten ikke gis i henhold til lover og regler. En autorisasjon av logopeder ville styrket pasientsikkerheten og kvaliteten på tjenesten betydelig.

En autorisasjon av logopeder ville gitt logopeder mulighet til å stille diagnoser knyttet til språk-, tale-, kommunikasjons- og svelgevansker. Dette ville avlastet leger i helsetjenesten betydelig og vært i tråd med prinsippene for framtidens helsetjeneste, hvor riktig kompetanse skal benyttes på riktig nivå til riktig tid.

Logopedutdanningene

Undersøkelser, rapporter og medieoppslag viser at det er stor mangel på logopeder i Norge. Det er per i dag fem institusjoner som tilbyr logopedutdanning i Norge: UiO, UiB, NTNU, Nord, og UiT. I tabellen under er en oversikt over programstruktur og studieplasser ved de ulike studiestedene.

Tabell: struktur og studieplasser ved utdanningene i logopedi

	Fulltid – 2 år	Deltid - 4 år	Samlingsbasert	Antall studieplasser
UiO	X			30
UiB	X			22
NTNU		X	X	25*
Nord	X		X	25
UiT		X	X	15*

*Opptak annethvert år

Alle studiestedene har minst 4–5 søkere per studieplass, med god gjennomstrømming på rundt 70–90 % per kull. Dette er tall som har holdt seg jevne over mange år. Tall fra evalueringer og undersøkelser gjennomført ved universitetene viser at logopedstudentene er godt fornøyd med utdanningstilbudet.

Siden 2017 har fagpersoner fra de ulike logopedutdanningene samarbeidet tett med mål om økt kvalitet og nivålikhet, bl.a. gjennom drøfting av emneplaner, litteraturlister, praksisgjennomføring, masteroppgaver, vurdering, sensurering og FoU-arbeid. Norsk logopedlag initierte dette samarbeidet, og fram til 2024 finansierte de også denne «Utdanningsgruppa». Fra 2025 har arbeidsgruppen blitt forankret ved universitetene under det nye navnet *Nasjonalt fagnettverk for logopedi*.

Selv om samarbeidet mellom studiestedene har gitt gode resultater med tanke på samordning av utdanningsløpene og forutsigbarhet i hva som skal kunne forventes av en nyutdannet logoped, skal NLF videre prioritere følgende arbeid:

Jobbe for et femårig utdanningsløp i logopedi

Felles for alle utdanningene er stor fagtrengsel. Logopedi er et bredt fagområde som favner flere fagfelt, hvert med et eget teorigrunnlag og egne metodiske tilnærminger. Per i dag finnes det ikke en grunnutdanning som dekker alle de nødvendige basalfagene for logopedisk yrkesutøvelse (språkvitenskap, medisin/helsefag, psykologi og pedagogikk/spesialpedagogikk). Derfor brukes en del av tiden i begynnelsen av masterløpet til innføring i disse grunndisiplinene. Dette gir samtidig mindre tid til logopedspesifikke kjernetema. NLF ønsker at utdanningen kan realiseres gjennom en 3+2-ordning, hvor kvalifikasjon som logoped ligger på masternivå.

Jobbe for å sikre robuste fagmiljø ved studiestedene

Fagmiljøene ved studiestedene er små og sårbare. Mange opplever press og nedbemanning, og alle er avhengige av utstrakt innleie for å dekke den bredden i kompetanse som er nødvendig.

Sikring av robuste fagmiljø kan for eksempel skje gjennom tilførsel av studieplasser, som igjen vil gi bedre økonomisk grunnlag for de ulike utdanningene. Dette bør også sees i sammenheng med målet om en femårig utdanning, som også vil være betinget av tilførsel av studieplasser.

For å sikre rekruttering til fagmiljøene er det også viktig at det utdannes flere logopeder med doktorgrad. NLF vil derfor arbeide for å sikre finansieringsmuligheter for doktorgrader med logopediske problemstillinger.

Stimulere til samarbeid om praksisveiledning/-plasser

Planlegging av logopedisk praksis i utdanningen har vært preget av lite forutsigbarhet. NLF ønsker å styrke kvaliteten og forutsigbarheten i gjennomføring av praksis, for eksempel ved

at det tilbys digitale kurs for praksisveiledere. Ett av insentivene for å delta på slike kurs kan være en rabattordning på andre kurs og evt. konferanser arrangert av NLF sentralt og lokalt.

NLF vil samarbeide med institusjonene om utvikling av etter- og videreutdanningskurs

Logopedi er et fagfelt i rask utvikling, med nye forskningsresultater og oppdaterte metoder for blant annet intervensjon. Samtidig er samfunnet i stadig endring, noe som stiller krav til logopeders evne til å tilpasse seg nye forventninger og behov. Logopeder jobber ofte i tverrfaglige team, og det er viktig at de har kunnskap om tilgrensende fagområder for å sikre et godt samarbeid med andre profesjoner. Etter- og videreutdanning spiller en sentral rolle i å holde logopeder faglig oppdaterte, noe som vil bidra til høyere kvalitet på tjenestene. NLF ønsker å utvikle etter- og videreutdanningskurs i samarbeid med utdanningsinstitusjonene.

Statped – svekket faglig rolle

I Statpeds strategi for 2023–2027 står det at etaten skal opprettholde spisskompetanse på områder der utfordringene er så sjeldne og komplekse at kommunene ikke kan forventes å ha tilstrekkelig kompetanse. Likevel har gjentatte omorganiseringer – senest i 2022 – svekket særlig logopediske tjenester. Dette til tross for at Stortingsmelding 6 understreker behovet for å styrke fagmiljøene.

NLF er bekymret for at faglig forankring og praksisnær kompetanse forvitrer. Spisskompetanse kan ikke opprettholdes uten solid faglig fundament og et tilfang av brukersaker. I omstillingsprosessen har Statped brukt mange millioner på konsulenter, til tross for at Kunnskapsdepartementet (KD) ba om reduserte konsulentutgifter. Mange prosjekter har manglet forankring i fagmiljøene, og ansatte melder om manglende medvirkning og at faglige innspill ikke blir lyttet til eller videreformidlet til KD.

Statped har definert sitt oppdrag snevrere og redusert faglig handlingsrom, samtidig som samarbeidet med helsesektoren og UH-sektoren er svekket, spesielt innenfor språk/talefeltet. Redusert tilgang på brukersaker og egnede lokaler/rom, samt høye honorarkrav gjør det vanskelig for universiteter å samarbeide med Statped om praksis. Statped avviser også henvendelser fra helsesektoren og privatpraktiserende logopeder – til tross for at det ikke foreligger noen avklaring av ansvar mellom opplærings- og helsesektor. I tillegg har mange kommuner avvirket kommunale logopedtjenester. Dette rammer små og sårbare brukergrupper.

Det er glidende overganger mellom såkalte opplæringsrelaterte saker og saker som vurderes som helserelaterte i Statped. Livsmestringsbegrepet favner alle sider ved det å være menneske, og det er i praksis vanskelig å skille mellom opplæring og helse i vår faglige, profesjonelle sammenheng. Statped opprettholder et kunstig skille mellom opplæring og helse, til tross for at KD oppfordrer Statped til å samarbeide tverrsektorielt. Statped er ingen konkurrent til helsesektoren, og det er viktig å presisere at det heller ikke står noen i helsesektoren parat til å hjelpe dersom Statped ikke bistår i disse sakene.

Fagpersoner i Statped rapporterer at de ikke lenger får følge opp brukere tett nok, blant annet på grunn av begrensninger som kun én utreise per sak, digital oppfølging og én rådgiver per oppdrag. Det er også vanskelig å dokumentere effekt av tiltak, spesielt siden kartlegging, utredning og fagutvikling er tonet ned – og forskning blir avvist som "utenfor mandatet".

Det er uheldig at ledelsen alene rapporterer til KD. Faglige bekymringer og forslag fra ansatte når ikke frem. Dette undergraver utviklingen av kvalitet i tjenestene, særlig innen lavfrekvente vanskeområder som språk, tale, stemme, syn og hørsel. Når Statped svekker sin praksisnære rolle og samarbeidsflaten med andre sektorer, går det utover både brukere, utdanningsinstitusjoner og faglig utvikling.

Statpeds omfattende bruk av konsulenter framstår som problematisk, særlig sett i lys av departementets signaler om behov for reduksjon. Samtidig skaper mangelen på brukersaker bekymring for hvordan spisskompetansen i tjenesten skal opprettholdes over tid. Det er også utfordrende at henvendelser fra helsesektoren avvises, til tross for at ansvarsdelingen mellom sektorene fortsatt er uklar. Videre er det bekymringsfullt at fagpersoner i divisjon 1–3 ikke lenger skal bidra med forskning og fagutvikling, mens divisjon 6 får anledning til å utvide denne aktiviteten.

NLF mener det er nødvendig å legge en plan for hvordan fagutviklingen på små og sårbare fagområder kan sikres i framtiden. Forbundet vil også be Kunnskapsdepartementet vurdere å gi Statped et spesialoppdrag som styrker samarbeidet med helsesektoren, universitets- og høyskolesektoren og førstelinjetjenesten – til brukernes beste. Det er avgjørende å sikre språk- og talefeltet i årene som kommer, og NLF etterlyser hvordan dette ansvaret gjenspeiles i Statpeds virksomhetsstyring og oppdragshåndtering.

Norsk logopedforbunds lønnspolitikk

Norsk logopedforbunds formål er å bedre lønns- og arbeidsvilkårene for logopeder og å ivareta medlemmenes økonomiske og yrkesmessige interesser. Forbundet skal arbeide for at medlemmenes lønn skal være konkurransedyktig og reflektere den viktige rollen logopeder har i utdanningssektoren, helsesektoren og velferdssektoren. En god lønnsutvikling er nødvendig for å rekruttere, utvikle og beholde kompetente logopeder, og for å sikre at faget vårt videreutvikles i takt med samfunnets behov.

Et grunnprinsipp i Norsk logopedforbunds lønnspolitikk er at utdanning, kompetanse og ansvar skal lønne seg. Våre medlemmer skal ha et lønnsnivå som tydelig reflekterer deres høye faglige kvalifikasjoner og det ansvaret de har for å bistå mennesker med språk-, tale-, kommunikasjons- og svelgevaner. Logopedisk kompetanse gjør deltakelse, inkludering og livskvalitet mulig.

Norsk logopedforbund støtter den norske modellen med trepartssamarbeid mellom myndighetene, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene. Et organisert arbeidsliv og kollektive forhandlinger er grunnpilarer i vår lønnspolitikk.

Vi ønsker å fokusere spesielt på dette i neste periode:

- Norsk logopedforbund (NLF) skal arbeide for å sikre logopeder en god og konkurransedyktig startlønn.
- NLF skal arbeide for at utdanning, videreutdanning og kompetanse gir lønnsmessig uttelling.
- NLF skal arbeide for å redusere lønnsforskjeller, slik at logopeder får likeverdig lønn uavhengig av sektor, for eksempel mellom statlig og kommunal sektor.

Stillingskoder for logopeder

Å få på plass egne stillingskoder for logopeder handler om å styrke profesjonens anerkjennelse, sikre bedre lønnsutvikling og synliggjøre logopeders kompetanse i systemet.

Sekretariatet har startet arbeidet med å kartlegge hvordan logopeder i dag blir klassifisert, og ser at mange plasseres under ulike betegnelser som f.eks. rådgiver, spesialpedagog, lektor eller lærer, i tillegg til logoped.

For å lykkes må vi tydelig definere hva en egen stillingskode for logopeder skal sikre – for eksempel krav om mastergrad, spesifikke arbeidsoppgaver og riktig lønns plassering.

I det videre arbeidet må vi samarbeide tett med Unio og løfte temaet inn i forhandlingsutvalg og tariffarbeid. Forslag om nye stillingskoder må spilles inn i stillingskodesystemene i de ulike tariffområdene KS, Staten, Spekter, Oslo kommune og Virke.

Det er viktig å samarbeide med tillitsvalgte i denne prosessen. De kan dokumentere konsekvensene lokalt og bidra med historier som synliggjør utfordringer som feilklassifisering, lønnsdiskriminering og urettferdig behandling. Slike eksempler styrker saken og tematikken betydelig.

Stillingskodekravet må knyttes til logopedenes formelle utdanning på masternivå og deres spesialiserte kompetanse.

Tilbud og stillinger i spesialisthelsetjenesten

De fleste norske sykehus har for få logopedressurser, og noen sykehus har ingen logopeder ansatt. Dette betyr at pasienter innlagt på norske sykehus med behov for logopediske tjenester ofte ikke får den behandlingen de trenger. Vi ser også i økende grad at andre yrkesgrupper tar over logopedenes arbeidsoppgaver, spesielt på sykehus som ikke har logoped ansatt. Dette gjelder særskilt innen dysfagi (svelgevansker), som er et område logopeder har spesialkompetanse på. Dette truer pasientsikkerheten.

NLF vil arbeide for styrking av logopedtjenester i spesialisthelsetjenesten. Dette inkluderer blant annet å arbeide for etablering av nasjonale retningslinjer for dysfagiutredning og -behandling hvor man tydeliggjør logopedens ansvarsområde og rolle, inkludert bruk av

instrumentelle verktøy som fleksibel endoskopisk evaluering av svelgefunksjon (FEES) og videofluoroskopi (VFS). Autorisasjon av logopeder vil også gjøre det enklere for vår faggruppe å få et selvstendig ansvar for spesifikke fagområder som eksempelvis dysfagi i spesialisthelsetjenesten.

NLF vil også arbeide for å synliggjøre og styrke logopedenes selvstendige faglige rolle, for eksempel ved at logopeder utfører FEES-undersøkelser. Dette vil kunne bidra til å stimulere sykehusene til å utvide og styrke logopedtilbudet.

NLF vil arbeide for etablering av elektroniske samhandlingsløsninger mellom spesialisthelsetjenesten og kommunale logopedtjenester/næringsdrivende logopeder. Elektroniske løsninger vil gjøre henvisningsarbeidet enklere, og behandlingen kan komme raskere i gang.

MÅL FOR PERIODEN 2025-2028

Kortsiktige mål:

- Øke befolkningens kunnskap om logopedi og få fram konsekvensene når man ikke får logoped.
- Få politikere til å engasjere seg og løfte logopediske utfordringer.
- Legge grunnlaget for en bærekraftig organisasjon.
- Det skal være et naturlig valg for logopeder å velge NLF som fagforbund.
- Etablere forpliktende samarbeid med brukerorganisasjoner.
- Etablere formell kontakt med Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.
- Følge opp Helsedirektoratets kartlegging av logopedtilbudet.

Langsiktige mål:

- Endre helse- og omsorgstjenesteloven slik at logoped blir en skal-tjeneste i kommunen.
- Endre helsepersonelloven for å gi logopeder autorisasjon.
- Utdanningsinstitusjonenes økonomi må styrkes for å sikre god faglig kvalitet og unngå nedskalering.
- Logopedutdanningen bør organiseres med en 3+2-ordning, hvor kvalifikasjon som logoped ligger på masternivå.

Tiltak:

- Bistand fra Unio og Unio-forbundene.
- Påvirke gjennom høringer og innspill.
- Kronikker og innspill i media.
- Tett kontakt med politikere og brukerorganisasjoner.

- Spørsmål i Stortingets spørretime.
- Årlig innspill til statsbudsjettet.
- Delta på budsjettøringer i Stortinget.
- Delta på aktuelle nasjonale og internasjonale konferanser for å knytte kontakter og sette søkelys på logopedi.

Oslo, 2. mai 2025

Katrine Kvisgaard

Therese Sandåker Bugaarden

Leder Norsk logopedforbund

Sekretær